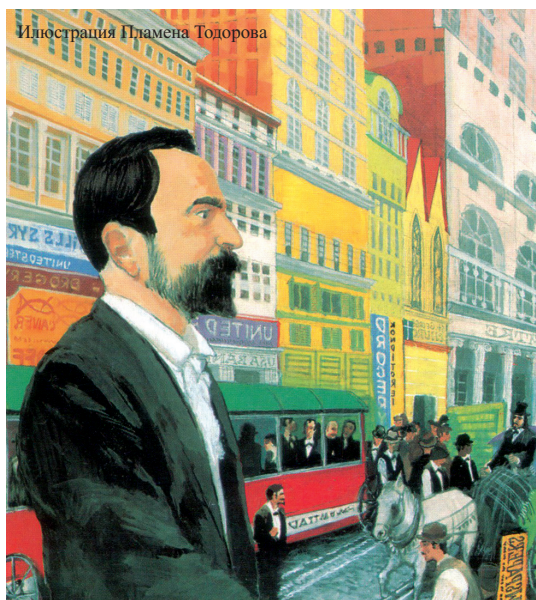

Алеко Константинов – ЩАСТЛИВЕЦА

Илюстрация Пламена Тодорова

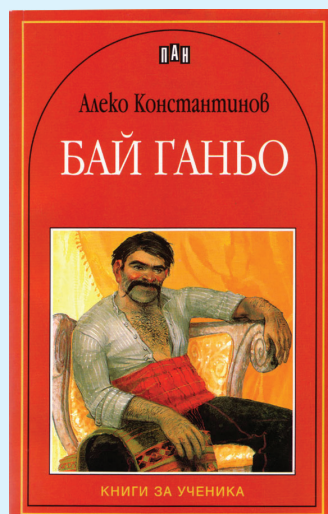
Алеко Константинов (1863-1897 г.) е един от най-талантливите и обичани български писатели. Той сам се е нарекъл Щастливец – с това име е публикувал някои от литературните си произведения. Алеко Константинов е учил в родния си град Свищов, а после – в прочутата Априловска гимназия в Габрово. През 1877 г., по време на Руско-турската Освободи-

телна война, императорът на Русия Александър II посетил Свищов и пренощувал в родната къща на Алеко Константинов. Възторгът към освободителите бил толкова голям, че баща му го изпратил да учи в Русия. Там завършил средното си образование, а после – право в университета на град Одеса. След завръщането си в България младият юрист се установил в София. Последователно бил съдия, прокурор и адвокат, но не харесвал работата си, свързана често с груби човешки отношения. Алеко Константинов търсел чистотата на природата и бил страстен пътешественик. Той е съзателят на организираното туристическо движение в България, чиято първа проява била изкачване на Черни връх във Витоша. През август 1895 г. триста души тръгнали от София и покорили върха. Между тях бил и поетът Иван Вазов.

Алеко Константинов обиколил много от красивите места на България. Негови са крилатите думи: „Опознай родината, за да я обикнеш.“

Писателят пътувал и в чужбина — посетил Париж и Прага, а през 1893 г. прекосил с кораб океана, за да стигне до САЩ. След завръщането си написал чудесния пътепис „До Чикаго и назад“. Той планирал да продължи образованието си в Париж и да извърши околосоветско пътешествие. Животът на писателя обаче завършил трагично. На 23 май 1897 г. Алеко Константинов бил ранен смъртоносно от наемни убийци. Той пътувал във файтон заедно с политик, който бил истинската мишена на стрелците. Цяла България била потресена от този разстрел. В 40 фейлетона (хумористични разкази) писателят майсторски осмял крадливите и алчни политици на своето време. Много от почитателите на Щастливеца твърдели, че убийството му не може да се нарече грешка.

Алеко Константинов е писателят, който във фейлетоните си и най-вече в книгата „Бай Ганьо“ с неповторимо остроумие и хумор е изобличил най-големите пороци на своите съвременници.

*„Бай Ганьо“ е
СБОРНИК С РАЗКАЗИ
ОТ ДВЕ ЧАСТИ. В
ПЪРВАТА ГЕРОЯТ
ПЪТУВА ИЗ ЕВРОПА.
ТОЙ Е ЕДИН ХИТЪР, НО
ПРОСТОВАТ БЪЛГАРИН,
КОЙТО СЕ ЧУВСТВА
ОБЪРКАН В МОДЕРНИЯ
СВЯТ. ДЕЙСТВИЕТО
НА ВТОРАТА ЧАСТ СЕ
РАЗВИВА В БЪЛГАРИЯ.
БАЙ ГАНЬО ВЕЧЕ
НЕ Е СМЕШЕН, А
БЕЗСКРУПУЛЕН И
АЛЧЕН ТЪРГАШ, КОЙТО
СЕ ЗАНИМАВА С
ПОЛИТИКА.*

Хаджи Димитър

Хаджи Димитър (1840–1868 г.) е един от най-големите герои в битките за освобождението на България от властта на Османската империя. Той е роден в Сливен, в заможно семейство, което посетило Божи гроб в Ерусалим по времето, когато Димитър бил на две години. По стара традиция всеки, който извършвал подобно пътуване, се наричал хаджия. Затова името на българския герой е Хаджи Димитър. На 20 години той станал хайдутин. Бил е знаменосец в четата на Панайот Хитов. По-късно същото знаме е носено от Васил Левски. В Белград се запознал с Георги Раковски и възприел идеите му за освобождение на България

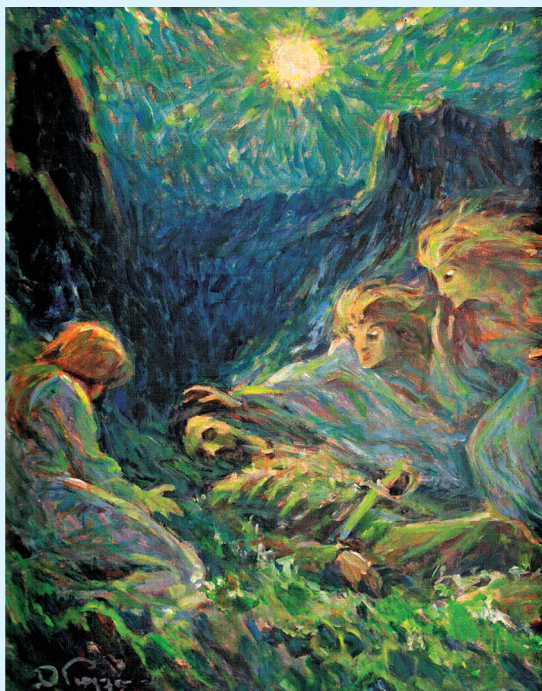
с помощта на големи чети.

През лятото на 1868 г. Хаджи Димитър и друг войвода — Стефан Караджа — организирали в Румъния българска чета от 128 бойци, които имали военна подготовка и били сравнително добре въоръжени. Те преминали река Дунав със салове и навлезли в България близо до устието на река Янтра. Веднага били забелязани от турската охрана, която вдигнала тревога. Започнал героичният поход на революционерите, които извършили невиджан дотогава подвиг. Четниците прекосили Дунавската равнина и изминали сто километра до Стара планина, като провели четири големи сражения. Първото било с 1000 души башибозук. При втората битка вече се включили и части на редовната турска армия. Четниците отбивали атаките с точна стрел-

ба. На третия ден, без да е почивала, четата влязла в бой с турска армейска част от 4000 войници. Въпреки огромното си преимущество турците не успели да победят. На много места се стигнало до ръкопашни схватки със саби и щикове. След това сражение само 85 четници били в състояние да продължат към Стара планина. В битката на следващия ден Стефан Караджа бил ранен на няколко места и попаднал в плен. Той починал малко по-късно от раните си в затвора. През нощта оцелелите българи отново успели да разкъсат обръча, да се откъснат от преследвачите си и да достигнат Стара планина.

На 18 юли оцелелите около 30 четници били обкръжени на връх Бузлуджа от над 700 въоръжени турци. Войводата Хаджи Димитър загинал, като се сражавал до последния куршум. Едва няколко четници успели по чудо да останат живи, за да разкажат за подвизите на българските герои.

*„Хаджи Димитър и
самодивите“, картина
от художника Димитър
Гюдженев. Дълго време сред
българите се носела мълвата,
че войвода не е загинал на
Бузлуджа, а е бил отнесен
ранен от трима четници. Тази
легенда е породила най-
хубавото стихотворение в
българската литература —
„Хаджи Димитър“, написано
от поета Христо Ботев.*

Ботѐ Петков

Ботѐ Петков (1815–1869 г.) е един от най-способните и уважавани учители през Възраждането. Роден е в Карлово, където завършил училище – по това време едно от най-добрите в цяла България. Научил гръцки и руски език и самият той започнал да преподава на децата. През 1839 г. в близкото градче Калофер се освободило място за учител. Ботѐ Петков започнал работа там и бързо си спечелил уважението на местните жители. Те му помогнали да продължи образованието си в Русия. Ботѐ Петков заминал за град Одеса, където учил две години. През 1844 г. се завърнал в Калофер и цели 25 години бил учител там. Ботѐ Пет-

ков напълно свързал живота си с града, като се оженил за младата калоферка Иванка Дрянкова. Техният първи син е най-великият български поет Христо Ботев.

По времето на Възраждането образованието в България зависело изцяло от грижите и средствата на родолюбиви и заможни граждани. Стремешът на българите към образование на роден език довел до откриването на повече от 1000 училища. Ботѐ Петков убедил богатите граждани на Калофер да построят нова, по-голяма училищна сграда на два етажа. Така през 1848 г. се издигнало прочулото се в цяла България Даскал Ботѐво училище. По онова време се използвала гръцката дума „даскал“, която означава учител. В новото училище

*ДАСКАЛ
БОТЪОВОТО
УЧИЛИЩЕ СЕ
НАМИРА В ЦЕНТЪРА
НА КАЛОФЕР.
ДНЕС СГРАДАТА Е
МУЗЕЙ, ПОСВЕТЕН
НА ПРОСВЕТНОТО
ДЕЛО ПРЕЗ
ВЪЗРАЖДАНЕТО.*

ДЕЦАТА ВЕЧЕ БИЛИ РАЗПРЕДЕЛЕНИ ПО ВЪЗРАСТ И ЗНАНИЯ ОТ ПЪРВИ ДО ЧЕТВЪРТИ КЛАС. ТЕ ИЗУЧАВАЛИ БЪЛГАРСКА ИСТОРИЯ, АРИТМЕТИКА, ГЕОМЕТРИЯ, ГЕОГРАФИЯ, ФИЗИКА, ОБЩА ИСТОРИЯ, КАКТО И ЕЗИЦИ: БЪЛГАРСКИ, ГРЪЦКИ, ФРЕНСКИ, ТУРСКИ.

Главният учител Ботьо Петков наложил единна годишна програма за изучаваните предмети и седмично разписание на часовете. Обучавали се едновременно по 200 ученици. Само петдесет от българските училища били големи колкото калоферското. През 1859 г. по негова инициатива за пръв път се организирали годишни изпити на учениците. Изпитът продължавал 3 дни и се провеждал в голямата зала на първия етаж на училището.

Въпреки многобройните си задължения Ботьо Петков намирал време и да пише учебници, да превежда от руски език и да изпраща статии до българските вестници в Цариград. Успял да събере и голяма училищна библиотека с книги на български, руски и френски език. Поетът Иван Вазов като млад една година бил учител в калоферското училище като помощник на Ботьо Петков. Той пише: „Тая училищна библиотека изигра голяма роля в моето развитие. Без нея аз нямаше да бъда нищо.“

ЮВИГИ ХАН ОМУРТАГ

СИНЪТ НА ХАН КРУМ ОМУРТАГ УПРАВЛЯВАЛ БЪЛГАРИЯ ОТ 814 ДО 831 Г. ТОЙ СЕ ОПИТАЛ ДА ПРОДЪЛЖИ ПОБЕДНАТА ПОЛИТИКА НА СВОЯ ВЕЛИК БАЩА, НО ПОРАДИ НЕОПИТНОСТ ЗАГУБИЛ ПЪРВАТА СИ БИТКА С ВИЗАНТИЯ. ВЪПРЕКИ ПОРАЖЕНИЕТО УСПЯЛ ДА СКЛЮЧИ ИЗГОДЕН МИРЕН ДОГОВОР С ИМПЕРИЯТА ЗА СРОК ОТ 30 ГОДИНИ. ГОЛЯМА ЧАСТ ОТ ТРАКИЯ ОФИЦИАЛНО БИЛА ПРИЗНАТА ЗА ЧАСТ ОТ БЪЛГАРСКАТА ДЪРЖАВА.

ДОГОВОРЪТ БИЛ ПОДНОВЕН ПРЕЗ 820 Г. ПРИ НОВИЯ ИМПЕРАТОР МИХАИЛ II. ПРЕЗ 823 Г. ХАН ОМУРТАГ МУ СЕ ПРИТЕКЪЛ НА ПОМОЩ, КОГАТО КОНСТАНТИНОПОЛ БИЛ ОБСАДЕН ОТ АРМИЯТА НА ЕДИН ВИЗАНТИЙСКИ ПРЕТЕНДЕНТ ЗА КОРОНАТА, НАРЕЧЕН ТОМА СЛАВЯНИНА. БЪЛГАРСКАТА КОННИЦА РАЗГРОМИЛА БУНТОВНИЦИТЕ.

ХАН ОМУРТАГ ПРИБАВИЛ НОВИ ТЕРИТОРИИ КЪМ БЪЛГАРИЯ. СЛЕД КАТО ПОДСИГУРИЛ ЮЖНАТА СИ ГРАНИЦА, ХАН ОМУРТАГ ЗАПОЧНАЛ ПРЕГОВОРИ С ФРАНКСКАТА ИМПЕРИЯ ЗА УРЕЖДАНЕ НА ГРАНИЧНИТЕ ТЕРИТОРИИ. БЪЛГАРСКИТЕ ПРАТЕНИЦИ СЕ ЯВИЛИ ПРИ ИМПЕРАТОР ЛЮДВИК БЛАГОЧЕСТИВИ, СИН НА КАРЛ ВЕЛИКИ. ТОЙ НЕ БЪРЗАЛ С ОТГОВОР, А ДОРИ УБЕДИЛ ЧАСТ ОТ СЛА-

ВЯНИТЕ ДА СЕ РАЗБУНТУВАТ. ПОЧТИ ПРЕЗ СРЕДАТА НА ОГРОМНАТА ТЕРИТОРИЯ НА БЪЛГАРИЯ ТЕЧАЛА РЕКА ДУНАВ – ОТ ПАНОНИЯ ДО ЧЕРНО МОРЕ. ПО ТОЗИ ВОДЕН ПЪТ ХАН ОМУРТАГ ИЗПРАТИЛ КОРАБИ С БЪЛГАРСКИ ВОЙСКИ, КОИТО ПОБЕДИЛИ РАЗБУНТУВАЛИТЕ СЕ СЛАВЯНИ И ФРАНКИТЕ. И ДРУГИ ГОЛЕМИ РЕКИ, КАТО ДРАВА И ТИСА, БИЛИ ИЗПОЛЗВАНИ ЗА ПРИДВИЖВАНЕ НА ВОЙСКИ И ЗА ТЪРГОВИЯ. ПРЕЗ 827–829 г. БЪЛГАРСКИЯТ ВЛАДЕТЕЛ ЗАВЛАДЯЛ СПОРНИТЕ ОБЛАСТИ.

ХАН ОМУРТАГ ПРЕДПРИЕЛ ГОЛЕМИ СТРОЕЖИ В ЦЯЛАТА ДЪРЖАВА. ПРИ НЕГОВОТО УПРАВЛЕНИЕ ПЛИСКА СЕ ПРЕВЪРНАЛА В ИСТИНСКИ СРЕДНОВЕКОВЕН ГРАД, ЗАОБИКОЛЕН С КРЕПОСТНИ СТЕНИ. НАЙ-ПРЕДСТАВИТЕЛНАТА СГРАДА БИЛА ТРОННАТА ПАЛАТА. ТЯ ИМА ВПЕЧАТЛЯВАЩИ РАЗМЕРИ – ДЪЛГА Е 48 м И Е ШИРОКА 26,5 м. БИЛА Е ИЗГРАДЕНА ОТ ГОЛЕМИ ДЯЛАНИ КАМЕННИ БЛОКОВЕ, СПОЕНИ С ЧЕРВЕН ХОРОСАН. ИНТЕРЕСНОТО Е, ЧЕ Е ПОСТРОЕНА ВЪРХУ ОГРОМНИЯ ПО ПЛОЩ ДВОРЕЦ НА ХАН ТЕРВЕЛ И ХАН КРУМ, ОПОЖАРЕН ПРИ ПОХОДА НА ИМПЕРАТОР НИКИФОР I.

ЕТО НАДПИС, ИЗДЪЛБАН ВЪРХУ КАМЪК ПО ЗАПОВЕД НА МЪДРИЯ ХАН: „ЧОВЕКЪТ, ДОРИ ДОБРЕ ДА ЖИВЕЕ, УМИРА. И ДРУГ СЕ РАЖДА. И НЕКА РОДЕНИЯТ ПО-КЪСНО, КАТО ВИДИ ТЕЗИ ПИСМЕНА, ДА СИ СПОМНИ ЗА ОНЗИ, КОЙТО ГИ Е НАПРАВИЛ. ИМЕТО ПЪК НА ВЛАДЕТЕЛЯ Е ЮВИГИ ХАН ОМУРТАГ.“

ЗЛАТЕН МЕДАЛЪОН С ИЗОБРАЖЕНИЕТО НА ХАН ОМУРТАГ. ДОКАЗАНО Е, ЧЕ БЪЛГАРСКИТЕ ВЛАДЕТЕЛИ НИКОГА НЕ СА ИЗПОЛЗВАЛИ ТИТЛАТА ХАН. ТЯ ИМ Е ДАДЕНА ПОГРЕШКА ОТ ИСТОРИЦИ ПРЕД БЛИЗО ДВА ВЕКА. ВЪРХУ КАМЕННИ НАДПИСИ ТИТЛАТА НА БЪЛГАРСКИТЕ ВЛАДЕТЕЛИ Е „КАНАС ЮВИГИ“, КЪДЕТО КАНАС ТРЯБВА ДА СЕ ПРЕВЕЖДА С КНЯЗ ИЛИ КАН, А ЮВИГИ ОЗНАЧАВА ВЕЛИК.

Пейо Яворов

Пейо Яворов (1878–1913 г.) е роден в Чирпан. Учил е в родния си град и две години в Пловдив. Поради финансови трудности на родителите не получил възможност да продължи образованието си. Вместо това започнал обучение в пощата, където усвоил работата с телеграф — модерно за времето си средство за предаване на съобщения.

Заради професията си той бил преместван в няколко града, между които Сливен и Поморие, който тогава носел името Анхиало. Работата му била еднообразна, не му допадала и младежът прекарвал много време в четене на поезия. От този невзрачен живот го измъкнал невероятният му талант. Младият поет изпратил написаната от него в Поморие поема „Калиопа“ до едно от най-прочутите литературни списания в София. То било ръководено от поета Пенчо Славейков, който веднага извикал младежа в столицата и му помогнал да си намери работа. Пейо Яворов публикувал през 1901 г. първата си стихосбирка, която имала огромен успех. Но щастливият живот на моден поет не му бил достатъчен. По това време много от българските земи в Македония и Тракия все още се намирали под властта на Османската империя. Пейо Яворов се включил в редовете на

БЪЛГАРСКИТЕ РЕВОЛЮЦИОНЕРИ, КОИТО С ОРЪЖИЕ В РЪКА СЕ БОРЕЛИ ЗА СВОБОДАТА НА ПОРОБЕНИТЕ БЪЛГАРИ. ПОЕТЪТ ИСКАЛ ДА ПОВТОРИ ПОДВИГА НА ХРИСТО БОТЕВ. ПЕЙО ЯВОРОВ ИЗВЪРШИЛ ТРИ ПОХОДА В МАКЕДОНИЯ. НАМИРАЛ ВРЕМЕ ДА ПИШЕ ЗАПИСКИ, КАТО СЛАГАЛ ЛИСТОВЕТЕ ВЪРХУ ПРИКЛАДА НА ПУШКАТА СИ. ПОЕТЪТ ХРАБРО СЕ БИЛ В НЯКОЛКО СРАЖЕНИЯ. ПРИ ЕДНО ОТ ТЯХ ЧЕТАТА МУ БИЛА ОБКРЪЖЕНА ОТ НАД ТРИСТА ТУРСКИ ВОЙНИЦИ. ЦЯЛ ДЕН БЪЛГАРСКИТЕ ЧЕТНИЦИ СЕ ОТБРАНЯВАЛИ С ТОЧНА СТРЕЛБА, А ПРЕЗ НОЩТА УСПЕЛИ ДА СЕ ПРОМЪКНАТ ПРЕЗ ТУРСКИТЕ РЕДИЦИ.

ПЕЙО ЯВОРОВ СЕ ЗАВЪРНАЛ В СОФИЯ, КЪДЕТО РАБОТИЛ ПОСЛЕДОВАТЕЛНО В НАРОДНАТА БИБЛИОТЕКА И НАРОДНИЯ ТЕАТЪР. ПЪТУВАЛ НА ДВА ПЪТИ ДО ФРАНЦИЯ, КЪДЕТО НАПИСАЛ МНОГО ОТ СТИХОТВОРЕНИЯТА СИ, ПУБЛИКУВАНИ ВЪВ ВТОРАТА МУ СТИХОСБИРКА – „БЕЗСЪНИЦИ“ (1907 г.), С КОЯТО СЕ УТВЪРДИЛ КАТО ИЗКЛЮЧИТЕЛЕН ПОЕТ. ПРЕЗ 1912 г. БЪЛГАРИЯ ЗАЕДНО С БАЛКАНСКИТЕ СИ СЪСЕДИ ЗАПОЧНАЛИ ПОБЕДОНОСНА ВОЙНА С ТУРЦИЯ ЗА ОСВОБОЖДАВАНЕ НА ВСИЧКИ ПОРОБЕНИ ЗЕМИ. ПЕЙО ЯВОРОВ ПРЕДВОЖДАЛ ЧЕТА ОТ 9 ДУШИ И ОТНОВО СЕ СРАЖАВАЛ С МНОГООБРОЕН ПРОТИВНИК. ЗА СВОИТЕ ДЕЙСТВИЯ ТОЙ БИЛ НАГРАДЕН С МЕДАЛ ЗА ХРАБРОСТ.

ПЕЙО ЯВОРОВ ОСТАВА В БЪЛГАРСКАТА ЛИТЕРАТУРА КАТО ЕДИН ОТ ТРИМАТА НАЙ-ГОЛЕМИ ПОЕТИ ЗАЕДНО С ХРИСТО БОТЕВ И ИВАН ВАЗОВ.

*Личният живот на Пейо Яворов е
белязан с големи страсти. През
1912 г. той се оженил за Лора
Каравелова. Семейството живяло само
една година в къщата си в София,
която днес е музей. Поради болезнена
чувствителност Лора се самоубила,
а след една мъчителна година Пейо
Яворов също сам отнел живота си.*

СЪДЪРЖАНИЕ

ХАН А СПАРУХ	2
ХРИСТО Б ОТЕВ.....	4
ИВАН В АЗОВ	6
Г ЕОРГИ РАКОВСКИ	8
ВЛАДИМИР Д ИМИТРОВ-МАЀСТОРА.....	10
ПАТРИАРХ Е ВТУМИЀ.....	12
ХРИСТОФОР Ж ЕФАРОВИЧ	14
З АХАРИЀ ЗОГРАФ	16
ЦАР И ВАН АСЕН II.....	18
Ѐ ОАН КУКУЗЕЛ	20
ХАН К РУМ	22
ВАСИЛ Л ЕВСКИ	24
КНЯЗ БОРИС- М ИХАИЛ	26
АНДРЕЀ Н ИКОЛОВ	28

К ЛИМЕНТ О ХРИДСКИ	30
П ОП Б ОГОМИЛ	32
И ВАН Р ИЛСКИ	34
Ц АР С ИМЕОН	36
Х АН Т ЕРВЕЛ	38
Х АН К УБРАТ	40
К ОЛЪО Ф ИЧЕТО	42
П АИСИЎ Х ИЛЕНДАРСКИ	44
Ц АР К АЛОЯН	46
Ч АВДАР ВОЎВОДА	48
Ц АР И ВАН Ш ИШМАН	50
А ЛЕКО К ОНСТАНТИНОВ– Ш АСТЛИВЕЦА	52
Х АДЖИ Д ИМИТЪР	54
Б ОТЪО П ЕТКОВ	56
Ю ВИГИ Х АН О МУРТАГ	58
П ЕЎО Я ВОРОВ	60